

उत्तरमाला

प्रथमा तृतीयखण्ड (8th) परीक्षा 2022-23

विषय कोड : 0802

संस्कृत साहित्यम्

पूर्णांक : 100

- 1 उत्तरम् - (क) पुरतः । (ख) एव । (ग) विना । (घ) परितः । (ङ) तथा । 5 x 1 = 05
- 2 उत्तरम् - (1) आम् । (2) आम् । (3) आम् । (4) न । (5) न । 5 x 1 = 05
- 3 उत्तरम् - (1) सिंहस्य नाम खरनखरः । 5 x 1 = 05
 (2) सततं ध्येयस्मरणम् करणीयम् ।
 (3) अहं वसुन्धरां कुटुम्बम् मन्ये ।
 (4) गजपरिमाणं गजधरः धारयति ।
 (5) सत्यपूतां वाचम् वदेत् ।
 (6) व्यसनिनः विद्याफलं नश्यति ।
 (7) सम्पूर्णविश्वे “डिजिटल इण्डिया” इत्यस्य चर्चा भवति ।
- 4 उत्तरम् - अ ब उत्तरम् 5 x 1 = 05
 (1) कड़वा पुच्छः कटुकम्
 (2) पूँछ मधुमक्षिका पुच्छः
 (3) लोभी कटुकम् लुब्धः
 (4) मधुमक्खी तृणम् मधुमक्षिका
 (5) तिनका लुब्धः तृणम्
- 5 उत्तरम् - (1) का माधुर्यमेव जनयति ? 5 x 1 = 05
 (2) एतानि राज्यानि तु भ्रमणार्थं कीदृशानि ?
 (3) व्याधः व्याघ्रं कस्मात् बहिः निरसारयत् ?
 (4) कस्य घोषणा अस्ति ?
 (5) के संसारसागराः कथ्यन्ते ?
- 6 उत्तरम् - (1) अरुणाचलप्रदेशः, असमः, मणिपुरम्, मिजोरमः, मेघालय, नागालैण्ड, त्रिपुराः । 5 x 2 = 10

(3) अध्यात्मसुधातटिनी-स्नानैः परिपूता अस्ति ।

(4) अनागतं यः कुरुते स शोभते ।

(5) विद्युदभावे प्रचण्डोष्मणा पीडितः वैभवः बहिरागतः ।

7 (क) अभिवादनशीलस्य नित्यं वृद्धोपसेविनः । चत्वारि तस्य वर्धन्ते आयुर्विधा यशो बलम् ॥

2 x 5 = 10

उत्तरम् - अभिवादन करने से और वृद्ध पुरुषों की, जो नित्य सेवन करता है उसकी आयु, विद्या, कीर्ति और बल, इन चारों की नित्य उन्नति हुआ करती है ।

(ख) यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवता । यत्रैताः न पूज्यन्ते सर्वास्तत्राफलाः क्रियाः ॥

उत्तरम् - जहाँ स्त्रियों की पूजा होती है वहाँ देवता निवास करते हैं और जहाँ स्त्रियों की पूजा नहीं होती है, उनका सम्मान नहीं होता है वहाँ किये गये समस्त अच्छे कर्म निष्फल हो जाते हैं।

8 उत्तरम् - स्वविवेकेन (पंचतत्रस्य एकां कथां लिखत ।)

05

9 उत्तरम् (गद्यखण्डेषु हिन्दीभाषायां व्याख्या) -

2 x 5 = 10

(क) उत्तरम् - शालिनी ग्रीष्मावकाश पर पिताजी के घर आती है । सभी प्रसन्न मन से उसका स्वागत करते हैं । किन्तु उसकी भाभी उदासीन के सामान उसे देखती है । सायं के समय भाई आता है और हाथ-पांव को धोकर वस्त्रादि को परिवर्तन करके पूजाघर जाकर दीप प्रज्ज्वलित करता है और भवानीस्तुति करता है ।

(ख) उत्तरम् - चंचला नाम का एक भेड़िया था । उन्होंने पक्षियों और हिरणों को पकड़कर अपना जीवन यापन किया। एक बार उसने जंगल में अपना जाल फैलाया और ग्रह पर आ गया। अगली सुबह बेचैन आदमी जंगल में गया और देखा कि बाघ दुर्भाग्य से उस जाल में फंस गया था जिसे उसने फैलाया था ।

10 उत्तरम् - स्वविवेकेन

2 x 5 = 10

11 (अ) उत्तरम् - (1) पंचाशत् (2) पंचदश (3) अशीतिः (4) शतम् (5) षष्टिः 5 x 1 = 05

(ब) उत्तरम् - (1) खाता है । (2) कागज (3) चिकित्सालय (4) तालाब (5) सुन्दर 5 x 1 = 05

(स) उत्तरम् - स्वविवेकेन 5 x 1 = 05

12 उत्तरम् - (1) अहसत् । (2) लेखिका । (3) मित्रम् । (4) यानम् ।

4 x 1 = 04

13 उत्तरम् -

2 x 3 = 06

(1) गुणा गुणज्ञेषु गुणा भवन्ति, ते निर्गुणं प्राप्य भवन्ति दोषाः ।

आस्वाद्यतोयाः प्रवहन्ति नद्यः, समुद्रमासाद्य भवन्ति भवन्त्यपेयाः ॥

(2) साहित्यसंगीत कलाविहीनः, साक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः ।

तृणं न खादन्नपि जीवमानः, तद्भागधेयं परमं पशूनाम् ॥

अथवा

पाठ्यपुस्तकस्य दौ सुभाषितौ स्वमनसा लिखत ।

14 उत्तरम् - स्वविवेकेन

05